

Бібліографічний опис:

[Від редакції] (2020). Віталій Скляренко (14.08.1937 – 20.07.2020) [некролог]. *Народна творчість та етнологія*, 4 (386), 126–128.

[Editorial] (2020). Vitaliy Skliarenko (14.08.1937 – 20.07.2020) [obituary]. *Folk Art and Ethnology*, 4 (386), 126–128.

ВІТАЛІЙ СКЛЯРЕНКО

(14.08.1937 – 20.07.2020)

20 липня 2020 року на 82-му році пішов із життя Віталій Григорович Скляренко, видатний мовознавець, доктор філологічних наук (1983), професор (1992), академік НАН України (2003), заслужений діяч науки і техніки України (2003), директор Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (1996–2017), заступник академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України (1993–1999), академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України (2004–2008), радник Президії НАН України (з 2009 р.), голова Експертної ради ВАК України з питань мовознавства, головний редактор журналу «Мовознавство» (з 2007 р.), лауреат премії ім. О. О. Потебні НАН України (2001), нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (2007), відзнаками НАН України «За наукові досягнення» (2007), «За підготовку наукової зміни» (2012), знаком «Відмінник освіти України» (2007).

Народився Віталій Скляренко 14 серпня 1937 року в с. Новомиколаївка Новоукраїнського району Кіровоградської області в родині вчителів. По завершенні навчання на філологічному факультеті Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (1959) працював учителем, директором середньої школи, інспектором райвно. Вступивши до аспірантури Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні в 1963 році, молодий учений ґрунтовно почав займатися нау-

ковою діяльністю під керівництвом академіка НАН України О. Мельничука. Після здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук В. Складенко залишився в Інституті, де працював молодшим, старшим і провідним науковим співробітником, заступником директора з наукової роботи, директором, почесним директором та радником при дирекції Інституту. Загалом вчений віддав Інституту 56 років сумлінної праці.

Віталій Григорович Складенко має визначні досягнення в галузі балто-слов'янської і праслов'янської акцентології, історичної акцентології української мови, історії української мови, етимології. Він є автором понад 170 наукових праць.

В. Складенко розпочав системне дослідження історії українського наголосу. Над вивченням природи праслов'янських інтонацій учений працював, з невеликими перервами, близько тридцяти років. Він першим у слов'янському мовознавстві почав системно вивчати історію акцентуації кожної частини мови від праслов'янського періоду до нашого часу. Його праці «Історія акцентуації іменників а-основ української мови» (1969), «Історія акцентуації іменників середнього роду української мови» (1979), «Нариси з історичної акцентології української мови» (1983) підготували ґрунтовний опис історії наголосу іменника від праслов'янського періоду до нашого часу в монографії «Історія українського наголосу. Іменник» (2006). Логічним продовженням акцентологічних пошуків В. Складенка стала монографія «Історія українського наголосу. Дієслово» (2017).

Вивчення природи балто-слов'янських і праслов'янських інтонацій, опрацьований багатий матеріал східно- і південнослов'янських мов дали змогу вченому реконструювати праслов'янську акцентну систему, по-новому пояснити цілий ряд акцентологічних явищ і процесів праслов'янської мови. В. Складенко створив оригінальну теорію праслов'янського наголосу. Результатом його багаторічної праці в цій галузі стала перша у славистиці ґрунтовна монографія «Праслов'янська акцентологія» (1998).

Віталій Григорович розвинув теоретичні положення представників класичної акцентології, а низку складних акцентологічних проблем розв'язав по-новому. Саме з його ім'ям пов'язане формування визнаної у світі Київської акцентологічної школи.

В. Складенко прагнув якнайглибше дослідити історичне тло, на якому постали акцентні системи української та інших слов'янських мов. В академічному виданні «Історія української мови. Фонетика» (1979) міститься його нарис «Праслов'янські інтонації та їх відбиття в українській мові».

Вагомими є здобутки вченого в галузі етимології. Унікальна лексикографічна праця «Етимологічний словник української мови» в семи томах (ЕСУМ), де В. Складенко є співавтором та співредактором, стала видатним надбанням українського мовознавства. Загальний обсяг словника (без покажчиків) – 300 умовних друкованих аркушів. Він має не лише мовознавче, а й велике загальнокультурне значення, оскільки містить точні, вивірені, науково обґрунтовані відомості про те, як, коли та з яких джерел сформувався лексикон української мови. До «Етимологічного словника української мови» В. Складенко написав понад 2500 статей. Видані впродовж 1982–2012 років шість томів словника дістали високу оцінку вітчизняних і зарубіжних науковців. ЕСУМ, за свідченням фахівців, є найбільшим за обсягом і найкращим з усіх етимологічних словників окремих слов'янських мов.

Розгадування таємниць слова стало для невтомного етимолога повсякденною справою. Перу Віталія Григоровича належать етимологічні розвідки, які протягом багатьох років регулярно з'являлися на сторінках журналу «Мовознавство». Ці публікації відзначаються широтою залученого матеріалу, оригінальним авторським поглядом і переконливістю аргументів.

Ще один важливий напрям наукових інтересів В. Складенка реалізовано в його резонансних монографіях, які здобули схвальні відгуки та рецензії: «Темні місця» в «Слові о полку

Ігоревім»» (2003) та «Русь і варяги. Історико-етимологічне дослідження» (2006). Остання прижиттєва монографія вченого «Дослідження з етимології та історичної лексикології української мови» вийшла друком 2018 року.

Численні наукові праці принесли вченому заслужене визнання і в Україні, і далеко за її межами, стали цінним надбанням лінгвославістики. Маючи велику повагу та авторитет серед колег і широких наукових кіл України та світу, самовіддано й плідно працюючи на науковій та управлінській ниві як очільник провідного мовознавчого інституту країни впродовж цілого двадцятиріччя, В. Складенко підніс престиж українського мовознавства, утворив власну вагому віху, цілу епоху в українському порівняльно-історичному мовознавстві. Високий професіоналізм, ґрунтовність, доброзичливість та порядність академіка В. Складенка належали до особливих чеснот, якими Бог сповна обдарував його – одного з велетів української науки.

Висловлюємо щирі співчуття рідним, близьким і колегам покійного у зв'язку з непоправною втратою. Віримо, що ім'я Віталія Григоровича Складенка буде вписано в історію науки поряд з іменами найвизначніших діячів україністики і славістики.

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України